

SOUDOBÉ TRHY PRÁCE A ÚČINNOST SOCIÁLNÍ POLITIKY V DOBĚ HOSPODÁŘSKÉ RECESE

Magdalena Kotýnková

Abstrakt

Soudobé trhy práce se vyznačují vysokou dynamikou změn v charakteru práce, což se promítá do změn v postavení lidí, kteří se na trhu práce pohybují. Charakter práce se mění po obsahové i formální stránce. Po stránce obsahové se mění *náplň práce* vyplývající z toho, že pro hospodářský růst se stává významnou produkce idejí a vědění a nikoliv pouze produkce materiálních statků. Po stránce formální dochází k nárůstu *nejistot na trhu* práce, které se projevují postupným nárůstem počtu pracovní smluv termínovaných a se zkrácenou a s pohyblivou pracovní dobou. Zkoumání trhu práce je intenzivnější, pokud dochází k jeho nepříznivému vývoji v důsledku propadu agregátní poptávky. Předložený příspěvek je zaměřen na analýzu probíhajících proměn trhu práce a na jejich dopady do nárůstu sociálních výdajů.

Klíčová slova: lidský kapitál, nezaměstnanost, politika zaměstnanosti

JEL klasifikace: J210, J240

Úvod

Industriální společnosti druhé poloviny 19. století a 20. století, které byly často nazývány jako „společnosti práce“, tj. společnosti, v nichž práce (přesněji: výkon práce v placeném zaměstnání) tvořila základní strukturu společnosti a rovněž strukturovala životy jednotlivců, se začaly ke konci 20. století významně proměňovat. V 90. letech 20. století začala probíhat diskuse o nadcházejícím konci „společnosti práce“ a byly promyšleny různé modely společnosti s malým počtem pracovních míst (Beck, 2000). Tato diskuse je doprovázena úvahami o tom, že konec „společnosti práce“ znamená i „konec práce“ a vysoký nárůst nezaměstnaných, či obecněji lidí pohybujících se mimo pracovní trh. Situace se na trhu práce zhoršuje, dochází – li k poklesu výkonnosti ekonomiky v důsledku poklesu agregátní poptávky.

1 Proměny obsahu a forem charakteru práce

O proměnách práce v placeném zaměstnání svědčí *obsahové a formální proměny* výdělečné činnosti, ke kterým postupně dochází v podobě „flexibilizace práce“. Změny v *obsahové náplni práce* vyplývají z toho, že pro hospodářský růst se stává rozhodující produkce idejí, výměna informací a vědění, nikoliv pouze produkce materiálních statků. Průvodním znakem proměn *obsahové náplně práce* jsou *formální proměny práce*, jejichž dokladem je nárůst pracovních smluv termínovaných, krátkodobých, s pohyblivou pracovní dobou (tzv. pracovní konta) a s nižší pracovně – právní ochranou zaměstnanců. *Příčiny* uvedených proměn výdělečné práce jsou velmi složité. Baumann (1998) vychází z teze o proměně vztahu mezi placenou prací a kapitálem. Byl-li pro industriální společnost typický vztah vzájemné závislosti mezi kvalitou, objemem a reprodukcí pracovní síly na straně jedné a růstem kapitálu na straně druhé, pro post-industriální země toto propojení již neplatí. Pro hospodářský růst začínají být rozhodující toky informací a vědění, a nikoliv pracovní síla. Avšak pracovní síla, stále závislá na příjmech ze mzdy, se postupně dostává do nově vznikajících *nejistých vztahů na trhu práce*, neboť zaměstnavatelé si pro splnění slibu růstu zaměstnanosti kladou podmínky požadující uvolnění bariér na trhu práce, zvláště těch, co zajišťovaly určitou životní jistotu zaměstnancům - jisté pracovní místo, přiměřenou výši mzdy a ochranu zdraví. Nové trendy v oblasti forem závislé práce začínají být dokonce vnímány jako přechod od celodenní a celoživotní práce k neúplné zaměstnanosti (Beck, 2004), neboť nové formy pracovních podmínek a smluv smazávají jasnou hranici mezi zaměstnaností a nezaměstnaností tím, že zaměstnanecký status „nasál“ řadu z nejistot a nevýhod nezaměstnanosti a dále tím, že krátkodobá a opakující se nezaměstnanost oddělující od sebe jednotlivé zaměstnanecké vztahy se stává běžnou součástí životů lidí a to dokonce bez ohledu na vzdělání (Giddens, 1998). V souvislosti se změnou významu výkonu práce v placeném zaměstnání lze očekávat, že se proměňuje i význam a zkušenost s nezaměstnaností.

Okruh lidí ohrožených nejistotami na trhu práce postupně roste a od 90. let minulého století se projevuje setrvale vysokým podílem dlouhodobé nezaměstnanosti na celkové nezaměstnanosti. V této souvislosti se začínají sledovat znevýhodněné skupiny obyvatelstva na trhu práce, u kterých se uvádí tyto obecné charakteristiky: pracovníci s nejistým zaměstnáním (tj. se zkušeností opakované či dlouhodobé nezaměstnanosti) a také pracovníci hodnotící svoje zaměstnání jako zaměstnání s nevyhovující kvalitou práce, přičemž nemají přístup k lepšímu zaměstnání.

2 Periferní a sekundární trh práce

V post - industriálních společnostech vznikají na trhu práce nejistá (precarious) pracovní místa (Paugam, 1995). Ti, kteří jsou na tato pracovní místa odkázáni jsou označováni jako „periferní“ pracovníci, pracovníci v nejistých pozicích, nebo pracovníci pohybující se na periferním (sekundárním) trhu práce (Davidsson, Naczyk, 2009). Tím dochází k segmentaci trhu práce na jeho primární část, na které jsou vytvářena kvalitní pracovní místa a jeho sekundární část, na které jsou vytvářena nekvalitní pracovní místa. Trh práce tím rozděluje společnost na část, kterou tvoří ‘insiders’ a část, kterou tvoří ‘outsiders’ (Berger a Piore 1980), přičemž “outsiders“ jsou vystaveni rizikům nejistého zaměstnání (vnucená dočasná zaměstnání, částečné úvazky, nebo i neformální zaměstnání v šedé ekonomice), které je spojeno s horšími pracovními podmínkami, nižšími mzdovými vyhlídkami, stejně jako s malou možností osobního rozvoje a také s opakovanou či déle trvajícím nezaměstnaností. Pracovní kariéry “outsiders“ jsou přerušované a nejisté.

Na trhu práce dochází k oddělení primárního trhu práce, který je lépe legislativně ochráněný a méně flexibilizovaný a sekundárního trhu práce, který je otevřený, plně soutěživý, méně legislativně chráněný a značně flexibilizovaný (Atkinson, Meger, 1986). Rozdělení členů společnosti na „insiders“ a „outsiders“ je výrazně ovlivněno kvalitou lidského a sociálního kapitálu jednotlivých členů a jejich schopností re-adaptovat se na změny v charakteru práce, neboť k okolnostem, které způsobují nedostatek možnosti vstoupit na trh práce patří nedostatek či zaostávání kvalifikací a dovedností potřebných k pracovnímu uplatnění.

3 Lidský kapitál

Neúspěchy „outsiders“ na trhu práce lze vysvětlit pomocí teorie lidského kapitálu. Lidský kapitál je chápán jako specifická vlastnost jedince, neoddělitelná od jeho osoby. Jde o zásobu dovedností, vědomostí, zdraví a peněžních příjmů, jejíž objem se v průběhu života proměňuje v závislosti na investicích. Existují různé formy investování do lidského kapitálu, např. vzdělávání, výcvik a školení v průběhu zaměstnání, zdravotní péče, migrace, vyhledávání informací o cenách a příjmech (Becker, 1993). Tyto formy investic vytvářejí lidský kapitál.

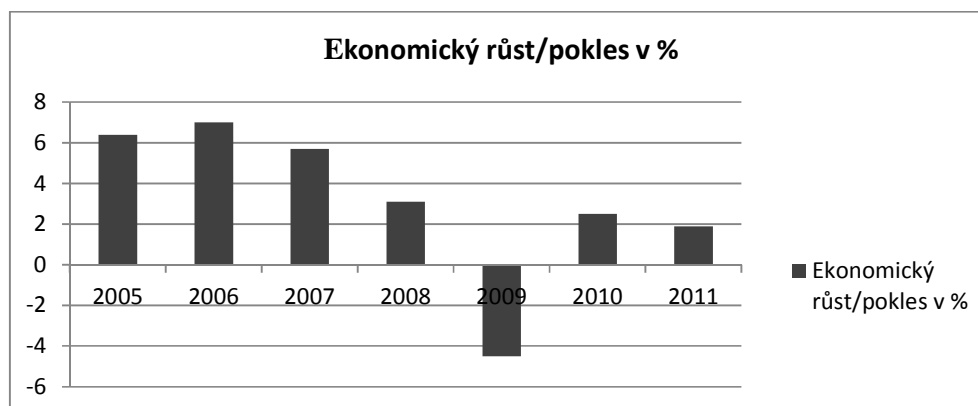
Lidský kapitál je ekonomickou kategorií, umožňuje pohled na jednání a rozhodování lidí v termínech výnosů z investic do jednotlivých složek lidského kapitálu. Dle Beckera (1993) se lidé při různých příležitostech rozhodují stejným způsobem jako při nákupu zboží. Vždy zvažují své budoucí zisky a výnosy, nemusí přitom vždy jít o investice a zisky čistě finančního charakteru.

Lidský kapitál je devalvován nezaměstnaností, neboť s délkou nezaměstnanosti se snižuje motivace pro případné investice do lidského kapitálu. Nezaměstnaný vidí, že z minulých investic momentálně nemá žádné výnosy a jednak kalkuluje, že s prodlužující se délkou nezaměstnanosti by potřeboval stále vyšší investice, aby lidský kapitál mohl zhodnotit. V krajním případě může být výsledkem takové kalkulace akceptace života na sociálních dávkách.

4 Hospodářská recese a vývoj nezaměstnanosti na českém trhu práce

Českého trhu práce se v roce 2009 dotkl vysoký nárůst nezaměstnanosti jako důsledek poklesu ekonomického výkonu. Od roku 2000 prošla česká ekonomika hospodářským oživením až k hospodářské expanzi vrcholící v roce 2006. Ve druhé polovině roku 2007 však došlo k hospodářskému zpomalení, které pokračovalo v roce 2008 a v roce 2009 byl zaznamenán ekonomický pokles, viz graf č. 1.

Graf 1: Ekonomický růst v letech 2005 – 2010

Zdroj: ČSÚ: Makroekonomické údaje. Praha, ČSÚ 2011 [online]. Citace 27. června 2011. Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3101-11>

V podmínkách slábnoucího výkonu ekonomiky došlo k úbytku pracovních míst, přičemž toto snižování nebylo důsledkem modernizace a růstu produktivity práce, jak prokazují statistiky o investicích, ale důsledkem nepříznivých faktorů, především však nedostatečným odbytém výrobků a to jak na vnitřním, tak na vnějším trhu.

V roce 2008 došlo ke zpomalení růstu zaměstnanosti a v roce 2009 pak k jejímu poklesu, a to o 1,4 % oproti roku 2008. K nejvyššímu meziročnímu poklesu zaměstnanosti však došlo až na přelomu roku 2009 a 2010 (4. čtvrtletí 2009: -2,1%, 1. čtvrtletí 2010: -2,4%), tj. v období, kdy již nastalo ekonomické oživení. Opožděná doba reakce trhu práce na pokles výkonu ekonomiky je dána tím, že snižování počtu zaměstnanců patří mezi závažná a

sociálně citlivá rozhodnutí a také tím, že výpovědní lhůty jsou dány pracovně – právní legislativou, uzavřenými kolektivními smlouvami apod., které zpožďují odchod zaměstnanců ze zaměstnání. V roce 2010 poklesl počet zaměstnaných o 1 %, v roce 2011 zaměstnanost stagnovala.

K největšímu poklesu pracovních míst došlo ve zpracovatelském průmyslu, v němž je řada odvětví úzce navázána na zahraniční odbyty. Pokles zaměstnanosti proběhl především na vrub osob v zaměstnaneckém poměru, část těchto osob se ale nadále uplatnila na trhu práce v pozici osob samostatně výdělečně činných, větší část však skončila v nezaměstnanosti. Počet nezaměstnaných osob vzrostl v roce 2009 oproti roku 2008 o 53,2 %, viz tab. č. 1.

Tabulka 1: Vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti v letech 2008 - 2011

Rok	2008	2009	2010	2011
Ekonomický růst/pokles	3,1	-4,5	2,5	1,9
Počet zaměstnaných	5002,5	4934,3	4885,2	4904,4
Meziroční index v %	1,63	-1,36	-1,00	0,4
Počet nezaměstnaných	229,8	352,2	383,7	350,6
Meziroční index v %	-16,8	53,23	8,9	-8,6
Míra nezaměstnanosti	4,4	6,6	7,3	6,7
Meziroční rozdíl v p.b.	-0,9	2,2	0,7	-0,6

Zdroj: ČSÚ: Makroekonomické údaje. Praha, ČSÚ 2012 [online]. Citace 11. listopadu 2012. Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3101-10>

K největšímu nárůstu v počtu nezaměstnaných v roce 2009 došlo v důsledku propouštění zaměstnanců. V druhé polovině roku 2009 tlak na nabídkové straně trhu práce zesílil, protože na trh práce vstoupili absolventi škol. Další skupinou osob, kterým se v průběhu roku 2009 nedařilo vstoupit na trh práce, byly matky (výjimečně i otcové) po skončení rodičovské dovolené¹. V roce 2010 vzrostla nezaměstnanost oproti roku 2009 o dalších 9 %, v roce 2011 se trh práce již stabilizoval.

5 Vliv demografického vývoje na změny na trhu práce

Změny v počtu nezaměstnaných, ke kterým došlo ve sledovaném období 2008 – 2011 byly ovlivněny též demografickým vývojem a změnami v chování osob v produktivním věku, vyplývajících z jejich možnosti pobírat náhradní zdroje příjmů (podpory v nezaměstnanosti). Demografické faktory zpomalovaly růst nabídky na trhu práce již od roku 2000, neboť „nastupující“ ročníky populace (20 – 24 let) postupně početně slábly, zatímco ročníky „odcházející“ (60 – 64 let) byly postupně silnější. Růst potenciální pracovní síly, který byl

¹ Na celkovém počtu osob, o které se zvýšil v roce 2009 počet nezaměstnaných, se podílely ze 75% osoby, které v průběhu roku ztratily práci, z 11 % absolventi škol, z 8% matky (výjimečně otcové) po skončení rodičovské dovolené a z 6% ostatní uchazeči.

zaznamenán až do roku 2007 se postupně zpomaloval, v roce 2008 se zastavil a v roce 2009 došlo k mírnému poklesu. Demografický vývoj tím zmírnil vliv krize na trhu práce². Rovněž zpřísněné podmínky pro nárok na dávky v hmotné nouzi vytlačily část dlouhodobě nezaměstnaných ze závislosti na sociálních dávkách. Tito nezaměstnaní byli nuceni buď vstoupit na trh práce, nebo resignovali na hledání zaměstnání jako osoby ekonomicky neaktivní (např. předčasný důchod). Vytlačení dlouhodobě nezaměstnaných do ekonomické neaktivity zmírnil vliv krize na trhu práce.

6 Vývoj výdajů na politiku zaměstnanosti v období 2008 - 2011

Ve všech evropských zemích se hledají cesty, jak dosáhnout úspor ve veřejných rozpočtech. Jednou z cest je motivace (až donucení) nezaměstnaných k co nejrychlejšímu vstupu, či návratu na trh práce. Proto jsou nezaměstnaní motivováni k tomu, aby vstoupili na trh práce rychle a zajistili si příjem vlastní prací. Za tím účelem jsou vytvářena aktivní opatření trhu práce, jejichž cílem je usnadnit nezaměstnaným vstup na trh práce. Spolu s tím jsou zpřísnována pravidla pro poskytování sociálních dávek s cílem zamezit, aby nezaměstnaní upadli do dlouhodobé nezaměstnanosti a závislosti na dávkách.

Také v české sociální praxi byly postupně přijaty významné změny v poskytování sociálních dávek nezaměstnaným. Od 1.1.2009 se na základě novelizovaného zákona č. 435/2004Sb., o zaměstnanosti zkrátila doba, po kterou je poskytována podpora v nezaměstnanosti (podpůrčí doba) o jeden měsíc, i když částka, kterou nezaměstnaný pobírá je v prvních měsících vyšší, než tomu bylo do konce roku 2008. Cílem této změny bylo podnítit nezaměstnané, aby se co nejrychleji vraceli zpět na trh práce. Změny ve vyplácení podpor v nezaměstnanosti jsou uvedeny v tab. č. 2.

Tabulka 2: Změny ve vyplácení podpor v nezaměstnanosti platné od 1.1.2009

Výše podpory v roce 2008	Výše podpory od ledna 2009
<ul style="list-style-type: none"> • První 3 měsíce 50 % průměrného čistého výdělku • Po zbytek podpůrčí doby 45 % průměrného čistého výdělku • Strop pro výplatu byl 12 250 Kč 	<ul style="list-style-type: none"> • První 2 měsíce 65 % průměrného čistého výdělku • Další 2 měsíce 50 % průměrného čistého výdělku • Po zbytek podpůrčí doby 45 % průměrného čistého výdělku • Strop pro výplatu je 13 307 Kč

² Rozsah potenciální pracovní síly byl ovlivněn demografickým vývojem, ale také tzv. sociálními faktory: (1) prodlužující se délkou studia mládeže, jejíž vstup na trh práce se zpozdil a (2) zvyšující se věkovou hranicí pro nárok na starobní důchod u starší pracovní síly, která setrvala na trhu práce déle.

Délka podpory v roce 2008

- Do 50 let 6 měsíců
- Od 50 do 55 let 9 měsíců
- Nad 55 let věku 12 měsíců

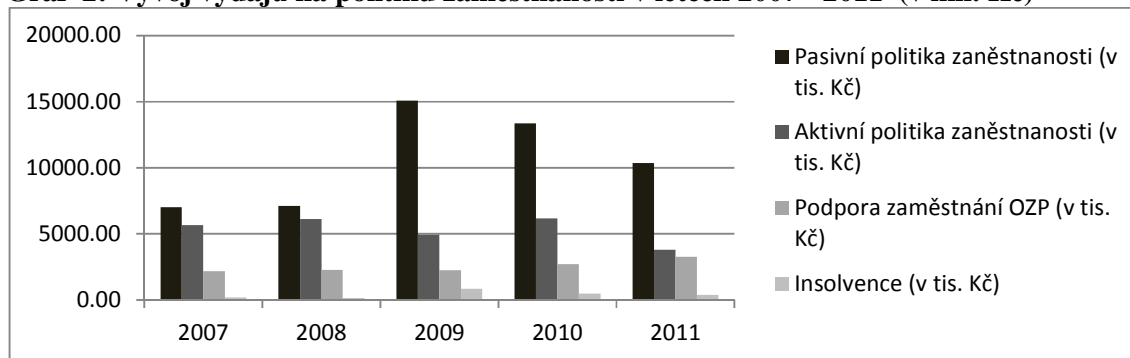
Délka podpory od roku 2009

- Do 50 let 5 měsíců
- Od 50 do 55 let 8 měsíců
- Nad 55 let věku 11 měsíců

Zdroj: MPSV: Průvodce sociálním systémem v roce 2009. Citace 25..září 2012. Dostupné z www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6099/PSP_01_09.pdf

Očekávalo se, že změny pravidel pro poskytování sociálních dávek, které vešly v platnost od 1. 1. 2009 a na jejichž základě došlo ke zkrácení podpůrní doby (viz tabulka č. 2) přinesou úspory ve veřejných výdajích. Avšak v důsledku ekonomického poklesu v roce 2009 poklesla na trhu práce poptávka po práci a počet nezaměstnaných vzrostl oproti roku 2008 o více než 53%. Tomu také odpovídal enormní nárůst výdajů na politiku zaměstnanosti, viz graf č. 2.

Graf 2: Vývoj výdajů na politiku zaměstnanosti v letech 2007 - 2011 (v mil. Kč)

Zdroj: MPSV: Výdaje na státní politiku zaměstnanosti. Citace 27. července 2011. Dostupné na: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje>

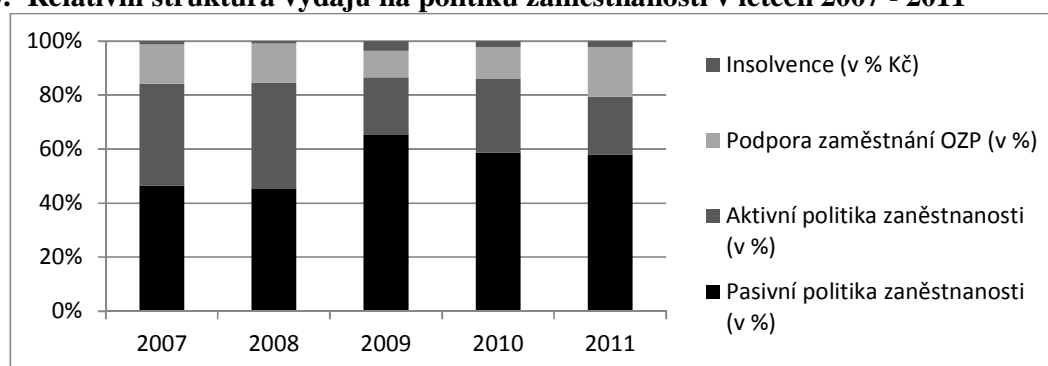
Hospodářská recese a nárůst nezaměstnanosti v roce 2009 s sebou přinesl růst výdajů na politiku zaměstnanosti oproti roku 2008 o 47% (z 15 680 mil. Kč na 23 132 mil. Kč). Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti, z nichž jsou hrazeny podpory v nezaměstnanosti v délce podpůrní doby, která je odvislá od věku nezaměstnaného, vzrostly o 112 % (ze 7 114 mil. Kč na 15 077 mil. Kč). K vysokému nárůstu došlo též ve výdajích na uspokojení splatných mzdových nároků, které svým zaměstnancům nevyplatili zaměstnavatelé v platební neschopnosti³. Tyto mzdové nároky jsou vypláceny z výdajů na politiku zaměstnanosti prostřednictvím úřadů práce. V důsledku hospodářské recese došlo k jejich téměř šestinásobnému nárůstu (ze 150 mil. Kč na 844 mil. Kč). Naopak pokles výdajů byl zaznamenán ve výdajích na aktivní politiku zaměstnanosti a to o téměř 20% (ze 6 136 ml.

³ Uspokojení splatných mzdových nároků, které zaměstnavatel v platební neschopnosti nevyplatil svým zaměstnancům je stanoveno zákonem č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele.

na 4953 mld. Kč), z nichž jsou hrazeny aktivní opatření trhu práce podporující návrat nezaměstnaných, kterým nelze běžným způsobem zprostředkovat zaměstnání, na trh práce. Ke stagnaci výdajů došlo u příspěvků na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

V roce 2009 se zcela změnila relace ve výdajích na politiku zaměstnanosti. Zatímco v předcházejících letech tvořily výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti (výdaje na podpory v nezaměstnanosti) méně než polovinu z celkových výdajů na politiku zaměstnanosti, v roce 2009 přesáhly 60 % z těchto výdajů. Na této hranici se udržely i v roce 2010 a v roce 2011, kdy vysoká nezaměstnanost přetrvávala, viz graf č. 4.

Graf 3: Relativní struktura výdajů na politiku zaměstnanosti v letech 2007 - 2011

Zdroj: MPSV: Výdaje na státní politiku zaměstnanosti. Citace 27.října 2012. Dostupné na: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje>

Lze konstatovat, že záměr o úspory veřejných rozpočtů zpřísněním pravidel pro poskytování sociálních dávek nezaměstnaným, která byla přijata s platností od 1. 1. 2009 se nepodařilo naplnit, neboť v důsledku hospodářské recese došlo na trhu práce k neočekávanému vzrůstu nezaměstnanosti a k následnému růstu výdajů na pasivní politiku nezaměstnanosti a to jak absolutně, tak relativně, jak je dokumentováno ve výše uvedených grafech č. 2 a 3. V roce 2010 nezaměstnanost ještě mírně rostla, ale v roce 2011 se vrátila na úroveň roku 2009. Výdaje na politiku zaměstnanosti v letech 2010 a 2011 poklesly, především z důvodu snížení počtu nezaměstnaných s nárokem na podpory v nezaměstnanosti.

Závěr

V post - industriálních společnostech se trh práce proměňuje. Trh práce se segmentuje na primární část, na které jsou vytvářena kvalitní pracovní místa a sekundární část, na které jsou vytvářena nekvalitní pracovní místa. Ti, kteří se pohybují na sekundárním trhu práce jsou vystaveni rizikům nejistého zaměstnání, které je spojeno s horšími pracovními podmínkami, nižšími mzdovými vyhlídkami, stejně jako s malou možností osobního rozvoje a také s

opakovanou či déle trvající nezaměstnaností. Situace se na trhu práce zhoršuje, dochází – li k poklesu výkonnosti ekonomiky v důsledku poklesu agregátní poptávky.

Světová hospodářská recese se nevyhnula ani české ekonomice. V roce 2008 došlo ke zpomalení výkonu české ekonomiky a v roce 2009 k jejímu propadu. Růst registrovaných uchazečů o zaměstnání na úřadech práce znamenal enormním růstu výdajů na politiku zaměstnanosti, které se v roce 2009 zvýšily téměř o 50 % oproti roku 2008. Nejvýraznější nárůst byl zaznamenán u výdajů na pasivní politiku zaměstnanosti, z nichž jsou hrazeny podpory v nezaměstnanosti, které vzrostly více než dvojnásobně a u výdajů na uspokojení mzdových nároků, které svým zaměstnancům nevyplatili zaměstnavatelé v platební neschopnosti.

Dopad hospodářská recese do výdajů politiky zaměstnanosti byl významný. Celkové výdaje vzrostly z 15 mld. na 23 mld. Kč v důsledku prudkého růstu krátkodobé nezaměstnanosti a nezaplacených mzdových nároků, které svým zaměstnancům zůstali dlužní zaměstnavatelé v platební neschopnosti. V roce 2010 došlo k ekonomickému oživení, avšak nezaměstnanost ještě mírně vzrostla, až v roce 2011 se vrátila na úroveň roku 2009. Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti v letech 2010 a 2011 mírně poklesly, především z důvodu snížení počtu nezaměstnaných s nárokem na podpory v nezaměstnanosti.

Od konce minulého století se sociální systémy evropských zemí začínají proměňovat, neboť se hledají nové cesty, jak zajistit vyšší účinnost sociální politiky. Důvodem byl postupný nárůst počtu nezaměstnaných, u nichž se život bez placené práce stal novým životním stylem a proto byl položen důraz na schopnost nezaměstnaných vstoupit na trh práce jejich ztíženým přístupem k sociálním dávkám. Souběžně sledovaným cílem bylo dosažení úspor ve výdajích z veřejných rozpočtů. Proto se v systémech sociální ochrany začíná zdůrazňovat motivační (až donucovací) funkce sociální ochrany, která je založena na bonifikaci nezaměstnaných, kteří jsou aktivní, jeví snahu pracovat a mají zájem zajistit si příjem svou vlastní prací.

Také v české sociální praxi byly postupně přijaty změny v poskytování sociálních dávek nezaměstnaným. Jednou ze změn, která byla přijata s cílem podnítit nezaměstnané, aby se co nejrychleji vraceli zpět na trh práce, bylo zkrácení doby, po kterou je poskytována podpora v nezaměstnanosti. Toto opatření vstoupilo v platnost od 1. 1. 2009, avšak v tomto roce se na trhu práce odrazila hospodářská recese, která byla zapříčiněna nepříznivými vnitřními i vnějšími faktory, především však nedostatečným odbytem výrobků na vnitřním i vnějším trhu. Počet nezaměstnaných v roce 2009 oproti roku 2008 vzrostl o 53 % a výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti vzrostly dokonce o 112%. Tím se záměr o úspory veřejných

rozpočtů zpřísněním pravidel pro poskytování sociálních dávek nezaměstnaným naplnit nepodařilo. Kromě toho, je - li posilována motivační (až donucovací) funkce sociální politiky, je tím zároveň oslabována její zajišťovací funkce. Nezaměstnaní, kteří často v období hospodářské recese ne vlastní vinou ztrácejí zaměstnání a mají zájem vstoupit zpět na trh práce čelí dávkám, které by je měly motivovat k tomu, aby se rychle vrátili na trh práce, na němž však není dostatek pracovních míst. Tím se účinnost sociální politiky, která by měla ochránit obyvatelstvo před propadem do chudoby snižuje.

Literatura

- (1) Atkinson, J., Meger N.: *Changing Working Patterns: How companies achieve flexibility to meet new needs*. Institute of Manpower Studies, National Economic Development Office. London, 1986.
- (2) Bauman, Z.: *Work, Consumerism and The New Poor*. Oxford University Press, Oxford, 1998.
- (3) Beck, U.: *The New Brave World of Work*. Polity Press, Cambridge, 2000
- (4) Becker, G. S.: *Human Capital: a Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. Chicago The University of Chicago Press, 1993.
- (5) Berger, S., Piore, M. J.: *Dualism and Discontinuity in Modern Societies*. Cambridge University Press. Cambridge, 1980
- (6) ČSÚ: Makroekonomické údaje. Praha, ČSÚ 2011 [online]. Citace 27. října 2011. Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3101-10>
- (7) Davidsson, J.a Naczyk, M.: *The Ins and Outs of Dualization: A Literature Review*. 02/2009. Working Paper on the Reconciliation of Work and Welfare in Europe. RECOWE project.
- (8) Gallie, D., Paugam, S.: *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe: The Debate*, in Gallie, D., Paugam, S. (eds.) *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2000
- (9) Giddens, A. *The Third Way*. Cambridge: Polity Press. Cambridge, 1998
- (10) MPSV: *Výdaje na státní politiku zaměstnanosti*. Citace 25. května 2012. Dostupné z [www: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje](http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje)

Adresa autora:

Doc. Ing. Magdalena Kotýnková, CSc.
Vysoká škola ekonomická v Praze
Národohospodářská fakulta
Nám. W. Churchilla 4
130 67 Praha 3
kotynkov@vse.cz